

Mahşerin Üç Atlısı

M. Tayfun Gülle*

Tarihsel açıdan araştırıldığında bütün mesleklerin ulusal veya uluslararası düzeydeki gelişimlerinde genellikle belirli kişiliklerin rolü olduğu, bunların isimleştigi görülür. Prof. Dr. Osman Ersoy, Prof. Dr. Jale Baysal ve Prof. Dr. İlhan Kum, görev yaptıkları üniversitelerde Kütüphanecilik bölümlerini kurmuşlar ve günümüze kadar geçen süreçte isimleri Bilgi ve Belge Yönetimi olarak değişen akademik birimlerde verilmekte olan çağdaş kütüphanecilik eğitimini ülkemize kazandıran önder bilim adamları olmuşlardır.

Her önemli atılım, gelişim veya dönüşümde ilk olmak, öncü olmak kolay değildir. Statüko ile mücadele etmek, var olanı eleştirmek, ikna etmek, görmeyenlere eksikleri anlatmak, tasarlanan yeniliğin altyapısını hazırlamak vb. sayısız zorluğu beraberinde getiren öncülük, çoğu zaman girişimcilerinin sağlığına mal olmuştur.

3 Ocak 2001 tarihinde kaybettiğimiz Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümünün kurucusu ve ilk başkanı Prof. Dr. İlhan Kum'un ardından uzunca bir süre sonra 24 Ekim 2008 tarihinde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünün kurucularından ve Türk öğretim üyesi olarak ilk Başkanı Prof. Dr. Osman Ersoy ile 11 Ağustos 2009 tarihinde İstanbul Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü'nün kurucularından Türk öğretim üyesi olarak ilk Başkanı Prof. Dr. Jale Baysal'ı deyim yerindeyse peş peşe kaybettik.

Türk kütüphaneciliğine mal olmuş ve bu yönleriyle dünya kütüphaneciliği içinde örnek oluşturacak üç değerli bilim adamımız yaşamlarının son anlarına kadar çevreleri tarafından tanındıkları/ bilindikleri özelliklerini korudular. Hiç değişmediler, hep aynı kaldılar. Sadece mesleki önderlik ve profesyonel gelişim açısından değil aynı zamanda alçak gönüllü ve sade bir yaşam tarzı ile çevrelerine örnek oldular. Henüz alışmaya başladığımız yokluklarında bunu biraz da buruk bir şekilde hissediyorum. Burukluğumun asıl nedeni bilim adamlarımızın ayrıntılı özgeçmişlerine ulaşmakta yaşadığım zorluktur. Mesleğimizde anı

---

* Dr., İGEME Kütüphane Müdürü. e-posta: tayfung@igeme.gov.tr

yazma/ yayımlama alışkanlığı yeni yeni başlamakta olduğu için anılarına başvurma şansım da olmadı. Bu kısa mektubu yazarken aklıma Oğuz Atay'ın *Bir Bilim Adamı'nın Romanı*¹ isimli anı/ özyaşam öykü kitabı geldi. Atay, romanında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden Hocası Prof. Dr. Mustafa İnan'ın hayatını romanlaştırmıştır. Bütün romanlarında olduğu gibi Atay vefat edene kadar bu kitabı da ikinci baskısını yapmamıştı. Yazarının vefatından sonra baskı üstüne baskı yapan romanda sıradan, fakir bir halk çocuğu olan Mustafa İnan'ın dünya çapında tanınan bir bilim adamı olma sürecinde yaşadığı zorluklar ve bu zorluklara karşın ahlak ve erdeminden bir şey kaybetmemesi anlatılmaktadır.

Romanı okuyanlar Türkiye'ye mal olmuş Prof. İnan'ın etik ilkeleri, zorlu özyaşam öyküsü ve başarılarla dolu mesleki çalışmalarının kütüphaneciliğimizin eğitim önderlerinin yaşamları ile benzeşen/ örtüşen yanlarını tahmin edebilirler. 1911 doğumlu İnan Hoca'dan 1925 doğumlu Ersoy ve Baysal Hocalar ile 1927 doğumlu Kum Hoca, Cumhuriyetimizin ilk okumuş yazmış kuşakları olarak genç Türkiye Cumhuriyeti'ne kanat germişlerdi. Prof. Dr. Yaşar Karayalçın Hocanın, Osman Hocanın cenaze töreninde hepimizin gözlerini yaşartan ifadeleri ile "*Cumhuriyetin subayları*" idiler. Benim gözümde mesleğimizin mahşere kanat açan atlılarına benzeyen hocalarımız için "Mahşerin Üç Atlısı" ifadesi sanırım çok da abartılı bir deyim olmayacaktır. Yeri gelmişken mahşer ve atlı ilişkisine kısaca değinmekte yarar var. Aslen İncil'de adları geçen, kıyamet gününde ortaya çıkacaklarına inanılan ve sayıları dört olan atlılar beyaz, kırmızı, siyah ve soluk renklerde olup, kutsallığı, kanın rengini, ölüme yakınlığı ve ölümün soğukluğunu simgelerken², İspanyol yazar Ibanez (1867-1928) tarafından 1916 yılında aynı adla ve Birinci Dünya Savaşı'nda Fransa cephesini konu alan bir kurgu ile kaleme alınan *Mahşerin Dört Atlısı*³ romanında bu kavram geleneksel dinsel motiflerden farklı bir yaklaşımla dünya halklarına sunulmuştur. Romanın Sunuş'undaki (ss. vii-viii);

Mahşerin Dört Atlısında Ibanez yaşamının iki temel deneyimini anlatır. Kendisi 1914 yılında Paris'te ömrünün bir karar anını yaşamaktadır: Maddi ve manevi gücünü tüketen olağanüstü bir serüvene atıldığı Yeni Dünya'dan dönmüş, doğduğu Avrupa'ya ve her zamanki yazarlık yaşamına sahip çıkmıştır. Ama o sırada savaş patlak vermiştir. Gününü gününe yaşadığı insanlık trajedisini işte yaşantısının o dönemini yansıtarak aktarır.

¹ Atay, O. (2007). *Bir Bilim Adamının Romanı*. 25. bs. Ankara: İletişim.

² Mahşerin Dört Atlısı. *Vikipedi Özgür Ansiklopedi*. 9 Ekim 2009 tarihinde

http://tr.wikipedia.org/wiki/Mah%C5%9Ferin_D%C3%B6rt_Atl%C4%B1s%C4%B1 adresinden erişildi.

³ Ibanez, V. B. (2009). *Mahşerin Dört Atlısı*. N. G. Işık (Çev.). Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi. İstanbul: Türkiye İş Bankası.

Gerek romanın Arjantin’de geçen birinci bölümünde, gerekse Paris’te geçen daha sonraki bölümlerinde, anlatısının gerisinde kendisi vardır, ama birinci kişi olarak ortaya çıkmaz, romanının kişilerinde gizlenir: İlk İspanyol kökenli toprak ağası ve hayvan yetiştiricisi Madariaga kendisidir, daha doğrusu bir süre için olmayı hedeflediği kişidir; sonraki bölümlerde savaş karşısındaki gözlemleyici ve yorumlayıcı tavrını devrimci Rus anarşist Tchernoff canlandırır. Romanın başkişisi Julio Desnoyers ise, savaş ortamında bile egzotik zevklerini elden bırakmayan Paris’te tango modasını yaymakta olan, kendi oğlu Julio’dan esinlenmiştir.

Açıklamalar yapının bu yönüyle otobiyografik arka planı hakkında ipuçları vermektedir.

Birinci Dünya Savaşı’na neden olan olaylara bizzat tanık olan Ibanez ülkelerin çatışmaya sürüklenişini, savaş öncesi durumu ve savaşın patlak verişini, Almanya’nın Belçika’yı istila edişini, Fransa’nın savunmasını örgütleyişini, iki taraflı korkunç kayıplara neden olan çarpışmaları ve orduların siperlere gömülüşünü romanına aktarırken, oldukça hareketli geçen yaşamında, kendisini içinde bulunduğu ortamlara taşıyan olaylardan yoğun bir şekilde etkilenir. Bu olaylara yön veren aktörlerden 4 tanesinde kendini bulur. Onlarla yaşamının değişik evrelerini bütünleştirir ve ortaya bir başyapıt çıkarır.

Yaşadıkları süre içinde hedeflerine ulaşmak için dört nala koşturan ve doğa kanunu izin verseydi koşularının mahşere kadar sürecek ucu açık bir koşu olacağından emin olduğum Kum, Ersoy ve Baysal Hocalar artık aramızda yok. Vefatlarından uzun süre önce sağlık sorunları nedeniyle sakin bir yaşam sürseler de hayatta olmaları, varlıkları birer güvenceydi. Onların vefatları ile mesleğimizde yeni bir dönemin başladığını düşünmek benim açımdan göreceli bir durum. Bunu zaman gösterecektir ve Hocalarımızın yanlarında olmayı hak eden dördüncü, beşinci atlılar vardır ancak hem ülke gerçeklerini doğru okuyan ve ona göre sergiledikleri duruşla bütünleşen öncü kişilikleri hem de okumakta olduğunuz yazının üç bilim adamımızın ortak yönlerini birleştiren bir okuyucu mektubu olması nedeniyle yazımızın başlığı *Mahşerin Üç Atlısı* olarak düzenlendi.

Çok uzun yıllar onların mesleki bakış ve görüşlerinden etkilenmeye devam edeceğimizi düşünüyorum. Aziz anıları önünde saygı ile eğilirim.